

PRIPRAVNOST I REAGOVANJE NA INFEKCIJU NOVIM KORONA VIRUSOM (COVID-19)

Privremeni tehnički dokument UNFPA

Posljednje podatke možete vidjeti na internet stranici Svjetske zdravstvene organizacije za COVID-19: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

3. Rodna ravnopravnost, borba protiv rodno zasnovanog nasilja i prevencija, zaštita i reagovanje na bolest koju izaziva koronavirus (COVID-19)

Ključne poruke

Osnovne poruke

- Pandemija će dodatno opteretiti postojeću rodnu neravnopravnost i povećati rizik od rodno zasnovanog nasilja, te je zato potrebno zaštitu i promovisanje prava žena i djevojaka učiniti jednim od prioriteta.
- Epidemije drugačije pogađaju žene od muškaraca i pogoršavaju postojeću nejednakost žena i djevojaka i diskriminaciju drugih marginalizovanih grupa, kao što su osobe sa invaliditetom i osobe koje žive u ekstremnom siromaštvu.
- Žene čine gotovo 70% globalne radne snage u zdravstvu, a nedovoljna pažnja poklanja se eventualnoj diskriminaciji koju doživljavaju na poslu, kao i psihosocijalnim potrebama, s obzirom da su to zdravstveni radnici na prvoj liniji fronta u borbi protiv bolesti.
- U odnosu na muškarce, manje je vjerovatno da će žene imati moć odlučivanja o epidemiji; posljedično, njihove opšte potrebe i zdravlje, ostaće u velikoj mjeri nezadovoljene.
- Muškarci u manjoj mjeri traže zdravstvenu zaštitu zbog rigidnih rodni normi i zato što žele da budu smatrani jakim, a ne slabim, što znači i kasniju detekciju i liječenje virusa. Isto tako, muškarci osjećaju pritisak usljed ekonomskih poteškoća izazvanih epidemijom i nemogućnosti da rade, što može dovesti do tenzija i sukoba u kući, a vjerovatno i nasilja.
- Za vrijeme epidemije, teret koji žena nosi u kući raste, povećavajući ionako veliki udio u obavljanju kućnih poslova, dok su uz to i najčešće zaposlene na puno radno vrijeme.
- Češće od muškaraca, žene obavljaju povremene, neformalne poslove i na plećima nose

veliki teret neplaćene njege, a zbog COVID-a 19 mogu privremeno ostati bez posla, što ih čini osjetljivijim na šokove. Sistemi socijalne zaštite koji ne budu bavili rodnom nejednakostima tokom COVID-a mogu pogoršati višestruke oblike diskriminacije sa kojima se suočavaju žene i djevojčice.

- Za vrijeme pandemije COVID 19, zbog ograničenog kretanja i boravka ljudi u zatvorenom prostoru, te slabljenja sistema zaštite, žene i djevojčice izložene su većem riziku od rodno zasnovanog nasilja.
- Neravnopravnost po osnovu roda, starosti i invaliditeta izlaže žene, djevojčice i osjetljive segmente stanovništva dodatnom riziku od rodno zasnovanog nasilja i okrutnih praksi, stvarajući potrebu za uslugama prevencije, smanjenja rizika i podrške; istovremeno, upravo te usluge trpe i bivaju smanjene zbog preusmjerenja resursa na reagovanje na opštu zdravstvenu krizu.
- Različite grupe žena i muškaraca, naročito onih na krajnjim marginama društva - koji žive u siromaštvu, osobe sa invaliditetom, interno raseljena lica i izbjeglice, LGBTIQ (Lezbejske, Gej, Biseksualne, Transrodne, Interseks, Kvir) osobe, i drugi koji se suočavaju sa višestrukim oblicima diskriminacije biće u većem riziku od zanemarivanja u smislu pristupa uslugama za vrijeme epidemije, uključujući testiranje, liječenje, socijalnu zaštitu, njegu i karantin.

Šta UNFPA radi po ovom pitanju

Borba protiv rodno zasnovane diskriminacije u reagovanju na epidemiju

Koordinacija, učešće i konsultacije

- Organizovati informativne sastanke sa implementacionim partnerima, ključnim sagovornicima kao što su grupe za zaštitu ženskih prava i drugim organizacijama koje predstavljaju najmarginalizovanije zajednice da bi se osiguralo da reagovanje na COVID 19 ne reprodukuje ili nastavlja štetne rodne norme, diskriminatorne prakse i nejednakost.
- S obzirom na upadljivo odsustvo žena u mnogim slučajevima epidemijskog / pandemijskog planiranja i sprovođenja mjera, uključujući i u dosadašnjem COVID 19 iskustvu, kod nacionalnih i lokalnih institucija zalagati se da učešće žena, naročito zdravstvenih radnica, bude stavljeno kao prioritet, pošto ih njihova uloga u zajednici obično stavlja u položaj da mogu pozitivno: 1) uticati na koncipiranje i sprovođenje aktivnosti na prevenciji i 2) pomoći u nadzoru sprovođenja mjera.
- U partnerstvu sa istraživačkim i akademskim ustanovama, podržati istraživanja i povećati dostupnost dokaza o rodnom implikacijama zdravstvenih vanrednih situacija da bi se dobile informacije potrebne za javno zagovaranje i sprovođenje programa koji su rodno osjetljivi i pristupačne podjednako za žene i muškarce.
- Preko uspostavljenih mreža UNFPA u zajednici, partnera i društvene mobilizacije, osloniti se na široke mreže omladinskih i ženskih organizacija, te vjerske lidere i njegovati saosjećanje i empatiju, podići svijest o zaštiti od virusa, promovisati promjene u zdravim životnim stilovima i društvenim normama, smanjiti stigmatizaciju i diskriminaciju, kao i pružati podršku izgradnji sigurnijih i otpornijih zajednica. U isto vrijeme, UNFPA će paziti pri tom da se izbjegavaju veća okupljanja ako bi to povećalo rizik od prenošenja virusa, naročito kada su u pitanju ženske grupe i mreže u zajednici koje spadaju najosjetljivije segmente, imajući na umu da njihovo kretanje može biti ograničeno, te da mogu imati smanjen pristup ličnoj zaštitnoj opremi.

Iskorak ka zajednici, socijalna zaštita i usluge za najmarginalizovanije žene i djevojčice

- Primijeniti rodnu analizu prilikom koncipiranja poruka za javnost o mjerama za zaštitu javnog zdravlja, uključujući poruke prilagođene muškarcima i ženama, pošto je potrebno poruke učiniti dovoljno specifičnim i prilagođenim za svaku ciljnu grupu.
- Voditi računa da sistemi socijalne zaštite i mjere koje je uvela vlada uzmu u obzir rodno-specifične rizike za vrijeme epidemije, pošto ove mjere imaju presudnu ulogu u zaštiti žena od siromaštva i nesigurnosti i ženi i njenoj porodici pomažu da prebrode epidemiju i oporave se od ekonomskih i socijalnih šokova i, u konačnom, zalažu se za njihova prava i štite ih.
- Produžiti plaćeno roditeljsko odsustvovanje s posla i zalagati se za zajedničku odgovornost u zbrinjavanju osoba kojima je potrebna zdravstvena zaštita, uključujući osobe pogođene COVID-om 19, stare osobe, kao i brigu o djeci i članovima porodice za vrijeme takvih kriza.
- Zalagati se za sisteme nadzora i reagovanja koji uključuju zdravstvene podatke razvrstane prema starosti, polu, trudnoći i invaliditetu da bi se obezbijedilo da osobe u najvećem riziku imaju ravnopravan pristup resursima i mogućnostima.
- Sistematično obezbjeđivati informisanost isključenih žena i djevojčica, kao i žena i djevojčica sa invaliditetom, o načinima prevencije i suzbijanja COVID-a 19 tako da javne savjetodavne kampanje i informacije državnih zdravstvenih institucija budu dostupne cjelokupnoj javnosti, na primjer, i na znakovnom jeziku i pristupačnim sredstvima, načinima i formatu, između ostalog i putem dostupne digitalne tehnologije, titlova, relejnih usluga, tekstualnih poruka, na jasnom i razumljivom jeziku.

Borba protiv rodno zasnovanog nasilja i štetne prakse u svim sredinama

Prevencija, zaštita, reagovanje i koordinacija

- Promovisati i održavati koordinaciju reagovanja UNFPA sa relevantnim tijelima i agencijama za koordinaciju rodni pitanja i borbe protiv rodno zasnovanog nasilja. Omogućiti i podržati te grupe da jačaju među-agencijsko zalaganje za ključna pitanja u reagovanju na COVID 19 a koja utiču na rodnu ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje.
- Voditi računa da osoblje i partneri budu svjesni mjera i obaveza u pogledu zaštite od seksualnog izrabljivanja i zlostavljanja (PSEA) <https://www.un.org/preventing-sexual-exploitation-and-abuse/content/training> i primjenjivati mjere PSEA u svim programskim intervencijama UNFPA. <https://www.unfpa.org/protection-sexual-exploitation-sexual-abuse-and-sexual-harassment>
- Analizirati implikacije COVID-a 19 po aktuelne programe UNFPA koji se bave borbom protiv rodno zasnovanog nasilja i okrutnih praksi, uključujući Inicijativu „Reflektor“ (globalno višegodišnje partnerstvo Evropske unije i Ujedinjenih nacija sa ciljem eliminacije svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama do 2030.), Zajednički program UNFPA i UNICEF-a na eliminaciji obrezivanja djevojčica i Globalni program UNFPA i UNICEF-a na eliminaciji maloletničkih brakova. Takva analiza mogla bi se ticati načina na koji se u ove programe mogu uvrstiti mehanizmi zalaganja, zaštite i reagovanja kako bi se osiguralo sprječavanje nasilja nad ženama i djevojčicama, te pristup uslugama. Takođe vidjeti Smjernice za prevenciju nasilja nad ženama i djevojčicama (VAWG) na nivou UN: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/preventing-vaw-framework-policymakers/en/>
- Pored rada sa humanitarnim organizacijama, koristiti maksimalne kapacitete UNFPA za

rad na daljinu i pružiti stručnu pomoć u oblasti rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja, čime se može obezbijediti adekvatno uvrštavanje pitanja rodno zasnovanog nasilja i adekvatne koordinacije, planiranja i sprovođenja mjera u opšte reagovanje na vanrednu situaciju.

- Voditi računa da sistemi zaštite u zajednici i dalje djelotvorno štite žene i djevojčice od rodno zasnovanog nasilja, te dječijeg, ranog i prisilnog braka, naročito u ratnim oblastima gdje je došlo do prekida rada zdravstvenih i obrazovnih službi i oštećenja zdravstvene i druge infrastrukture.
- Pružiti tehničku pomoć i uvrstiti smanjenja rizika od rodno zasnovanog nasilja u sve aspekte reagovanja na epidemiju i voditi računa da budu uvršteni u nacionalne planove za vanrednu situaciju i pripravnost, te planove humanitarnog reagovanja, između ostalog i putem obezbjeđivanja instrumenata i metodologije za smanjenje rizika i prevenciju rodno zasnovanog nasilja u programima koji počivaju na gotovinskim i vaučerskim isplata, naročito kada se radi o obezbjeđivanju hrane; kontroli sigurnosti; zdravlju i vodi, kanalizaciji i higijeni (WASH).

Usluge i reagovanje

- Preispitati modalitete rada UNFPA sa ciljem pružanja usluga osobama koje su preživjele nasilje i osobama u visokom riziku od nasilja da bi se obezbijedila primjena principa „ne naškoditi“. Možda će biti potrebno prilagoditi standardni pristup UNFPA, kao što su „sigurni prostori za žene i djevojčice“ da bi se smanjili rizici. Biće potrebno u kratkom roku znatno uvećati mogućnost pružanja usluga na daljinu, između ostalog i vođenje predmeta i pružanje psihosocijalne podrške imajući u vidu pitanja obuke i podrške osoblju i kvaliteta zaštite.
- Pružiti tehničku podršku i voditi računa da prevencija rodno zasnovanog nasilja, kliničko zbrinjavanje i referalni sistemi funkcionišu u skladu sa državnim smjernicama.
- Kao prioritet definisati kapacitete nacionalnih telefonskih brojeva za hitne situacije za reagovanje; na taj način, povećati pristup zaštiti mentalnog zdravlja i psihosocijalnoj podršci, kao i mogućnostima za planiranje sigurnosti sa obučanim pružaocima usluga.
- Voditi računa da bude dostupno kliničko zbrinjavanje žrtava rodno zasnovanog nasilja, uključujući komplete za forenzičku analizu, komplete za saniranje cervikalnih i vaginalnih povreda, komplete za liječenje nakon silovanja i komplete sa higijenskim artiklima.
- Voditi računa da referalne smjernice i opšte informacije za žrtve rodno zasnovanog nasilja budu redovno ažurirane i dostavljene relevantnim partnerima UNFPA da bi se omogućio pristup uslugama za žrtve rodno zasnovanog nasilja tokom cjelokupnog trajanja zdravstvene krize.
- Zalagati se i štititi etičko i sigurno prikupljanje i korišćenje rodni podataka i podataka o rodno zasnovanom nasilju u svim programskim intervencijama UNFPA, što može obuhvatiti i preispitivanje i unapređenje funkcionalnosti postojećih mehanizama zaštite podataka u svrhu reagovanja na COVID 19.

Razvoj kapaciteta za adekvatno reagovanje

- Jačanje zdravstvenih usluga i kompetencija pružalaca usluga za sveobuhvatno reagovanje na seksualno nasilje i njegove posljedice, između ostalog putem savjetovanja, skloništa, telefonskih linija, prevencije i liječenja seksualno prenosivih infekcija, HIV-a, profilakse nakon izlaganja (PEP), hitne kontracepcije, liječenja i zbrinjavanja žena sa trau-

matskim fistulama i njege u trudnoći. Konkretno, vidjeti Smjernice za zdravstvene i socijalne službe o osnovnom paketu usluga: <https://www.unfpa.org/essential-services-package-women-and-girls-subject-violence>

- Voditi računa da zdravstveni radnici imaju neophodne vještine i resurse za postupanje sa osjetljivim informacijama o rodno zasnovanom nasilju, da se pri objelodanjivanju rodno zasnovanog nasilja reaguje sa poštovanjem i suosjećanjem, uz zaštitu podataka, te da se usluge pružaju na način da je žrtva u fokusu brige i pažnje.
- Voditi računa o blagostanju i zbrinjavanju osoblja pri UNFPA i kod partnerskih organizacija tokom implementacije aktivnosti. Potrebno je redovno obezbjeđivati informacije o mehanizmima podrške.
- Voditi računa da najisključenije žene i djevojčice, između ostalog i iz siromašnih zajednica, sa invaliditetom, LGBTQI, raseljene i izbjeglice, i drugi imaju ravnopravan pristup prevenciji rodno zasnovanog nasilja i intervencijama za vrijeme epidemije. Koristiti postojeće smjernice, npr. Smjernice za pružanje usluga za zaštitu seksualnih i reproduktivnih prava i borbe protiv rodno zasnovanog nasilja na osnovu prava i rodne osjetljivosti: <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>